

KÜLLİYAT YAYINLARI

DİL VE İDEA

PLATONCU MUHAYYEL BİR DİL FELSEFESİNE GİRİŞ

GÖKDEMİR İHSAN

dil ve idea/platoncu
muhayyel bir dil felsefesine giriş
yazarı

genel yayın yönetmeni
editör
kapak tasarımı
iç tasarım
baskı-cilt

istanbul 2018
külliyat 30
gökdemir ihsan

yusuf kaplan
murat bozkurt
ahmet altıyaprak
mürettibhane
erkam yayın sanayi ve ticaret a.ş.

© KÜLLİYAT YAYINLARI, bir İNSAN YAYINLARI kuruluşudur.

isbn
matbaa sertifika no
yayıncı sertifika no
birinci baskı
ikinci baskı

978-605-5976-29-3
19891
12381
mart 2018
nisan 2019

KÜLLİYAT
YAYINLARI

istiklal caddesi no: 96 beyoğlu/istanbul
tel: 0212-249 55 55 faks: 0212-249 55 56
www.kulliyatyayinlari.com.tr
kulliyat@kulliyatyayinlari.com.tr

DİL ve İDEA

Platoncu Muhayyel Bir Dil Felsefesine Giriş

Gökdemir İhsan

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
1. BÖLÜM	
Platon Öncesi Dil Felsefesi	15
2. BÖLÜM	
Platon'un Varlık ve Bilgi Anlayışı	21
3. BÖLÜM	
<i>Kratylos</i> 'taki "Garip" Etimoloji	45
4. BÖLÜM	
Kavramsal Çerçeve	57
5. BÖLÜM	
Ad ve Adlandırma	65
6. BÖLÜM	
Ad ve Adlandırılan	73
7. BÖLÜM	
Adların Doğruluğu	81
8. BÖLÜM	
Platoncu Muhayyel Bir Dil Felsefesinin Muhtemel Açılımları	89
8.1. "Evensel" gramer	91
8.2. Dil, zihin, gerçeklik	92

8.3. Yapı	93
8.4. Anlam	93
9. BÖLÜM	
Dilin Kökeni	95
9.1. Dilsiz adlandırmanın imkânı	98
9.2. Dilin evrimi	99
9.3. Dilsiz işaret	101
9.4. Dilsiz uzlaşma	101
10. BÖLÜM	
Sonuç	103
11. BÖLÜM	
EK: Müslüman Dilbilimcilerin Köken Tartışması	111
11.1. Adların öğretilmesi	114
11.2. Dilsiz vahiy	114
11.3. Öğretilen adların neliği	116
11.4. Âdem'in dili	118
11.5. Sonuç	119
KAYNAKÇA	121
İNDEKS	125

giriş

Kratylos'ta Platon her ne kadar dilin kökeni ya da adları verenin (*nomothétês*) kimliği gibi meselelerin üzerinde açıklıkla durmuşsa da birçok yorumcunun ittifakla işaret ettiği gibi varlık ve bilgi hakkındaki görüşlerini dil bağlamında ortaya koymuştur. Biz öncelikle *Kratylos*'u nasıl okuduğumuzu ortaya koyup ardından Platon'un ad, adlandırma ve adların doğruluğuyla ilgili özgün bir görüşünün olduğunu, onun doğalcı ya da uzlaşmacı olamayacağını iddia edeceğiz. Çünkü hem doğalcı görüşü hem uzlaşmacı görüşü savunanlar hem de onların çağdaş yorumcuları, adı –eskiler gibi adlandırılanla olmasa da– sesle ya da kavramla karıştırmaktadır. Ad hakkında en eski zamanlardan beri bilinen, –varlığın mertebeler halinde kavranmasına dayanan– dörtlü tasnif düzenini tekrar hatırlatıp ona Platon'un *idealarını* ekleyerek özgün bir dil felsefesine ulaşılabileceğini iddia edecek, bu muhayyel dil felsefesinin muhtemel sonuçlarından bazılarını anakronik bir seyirle göstermeye çalışacağız. Ek bölümde ise Müslüman dil bilimcilerin dilin kökeni hakkındaki tartışmalarını özetleyip bu verilerle Platon'un hem dil hem de ruh anlayışının uyuşma imkânlarını gözden geçireceğiz. Bu alt bölümün sonucu olarak köken dil soruşturmasının tarihsel bir soruşturmadan başka bir anlamı olamayacağını, çünkü köken dilin –peşine düşenlerin umduğunun aksine– lisanların ilkinden başka bir şey olamayacağını iddia edeceğiz.

KAYNAKÇA

- Ademollo, F. (2011). *The Cratylus of Plato: A Commentary*. Cambridge University Press.
- Aristotle. (tarih yok). *On Interpretation*. (E. M. Edghill, Çev.) 5 19, 2015 tarihinde The Internet Classics Archive: <http://classics.mit.edu/Aristotle/interpretation.html> adresinden alındı
- Bickerton, D. (2012). *Ademin Dili*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Bronkhorst, J. (2001). Etymology and Magic: Yāska's Nirukta, Plato's Cratylus, and the Riddle of Semantic Etymologies. *Numen*, 48(2), 147-203.
- Cassirer, E. (2005). *Sembolik Formlar Felsefesi: Dil* (Cilt I). Ankara: Hece Yayınları.
- Chomsky, N. (2001). *Dil ve Zihin*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Cross, R. C., & Woosley, A. D. (1999). Bilgi, İnanç ve Formlar. A. Cevizci içinde, *İdealar Kuramı* (s. 51-77). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Çakmak, C. (1991). Platon Felsefesinde Anlam Problemi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Eco, U. (2009). *Avrupa Kültüründe Kusursuz Dil Arayışı*. İstanbul: Afa Yayınları.
- el-Hakim, S. (2005). *İbnü'l-Arabî Sözlüğü*. İstanbul: Kabcacı Yayınevi.
- Ewegen, S. M. (2014). *Plato's Cratylus: The Comedy of Language*. Bloomington: Indiana University Press.
- Fârâbî. (2008). *Harfler Kitabı*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Gazali, E. H. (tarih yok). *Esmâ'ül-Hüsna Şerhi*. İstanbul: Merve Yayınları.
- Guénon, R. (2002). *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri*. İstanbul: Gelecek Yayıncılık.
- Haşlakoğlu, O. (2005). Politeia diyalogunda epistêmê tasnifi ve dialektikê methodos'un anlamı. *Felsefe Tartışmaları*(34. Kitap), 67-90.
- İbnü'l-Arabî. (1969). *El-Bulga Fi'l-Hikme: Hikmette Son Nokta*. İstanbul: Kbcacı Yayınları.
- İbnü'l-Arabî. (2006). *Fusûsu'l-Hikem*. İstanbul: Kbcacı Yayıncılık.
- Kahn, C. H. (1998). *Plato and the Socratic Dialogue: The Philosophical Use of a Literary Form*. Cambridge University Press.
- Locke, J. (1996). *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*. İstanbul: Kbcacı Yayınevi.
- Peters, F. E. (2004). *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Platon. (1921). *Cratylus*. (H. N. Fowler, Çev.) Cambridge: Harvard University Press.
- Platon. (1925). *Phaedrus*. (H. N. Fowler, Çev.) Cambridge: Harvard University Press.
- Platon. (1973). Büyük Klasikler: Platon I. Platon içinde, *Euthyphron* (P. N. Boratav, Çev.). İstanbul: Hürriyet Yayınları.
- Platon. (2000). *Kratylos*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Rist, J. M. (2012). *Plato's Moral Realism: Aquinas on Emotion*. CUA Press.

- Robert Craigie Cross, A. D. (1999). Bilgi, İnanç ve Formlar. A. Cevizci içinde, *İdealar Kuramı* (s. 51-77). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Ross, D. (1951). *Plato's Theory of Ideas*. Oxford: Clarendon Press.
- Saussure, F. D. (1998). *Genel Dilbilim Dersleri*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Sedley, D. (2013). Plato's Cratylus. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2013 Edition). (E. N. Zalta, Dü.) <http://plato.stanford.edu/archives/fall2013/entries/plato-cratylus/> adresinden alındı
- Sînâ, İ. (2004). *Kitâbü's-Şifâ: Metafizik 1*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Sînâ, İ. (2006). *Kitâbü's-Şifâ: Mantığa Giriş*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Wittgenstein, L. (2007). *Felsefi Soruşturmalar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Yazır, E. M. (1993). *Hak Dîni Kur'an Dili* (Cilt I). İstanbul: Bedir Yayınevi.

İNDEKS

A

- Ad 13, 65, 73, 83, 85, 88, 107,
109
alêtheia 40
Ali Kuşçu 113, 114
arche 40
Aristoteles 27, 28, 32, 61, 62, 68,
71, 91, 93
asapheia 39, 40
a'yân-ı sâbite 117
A'yân-ı sâbite 117

B

- Bakillanî 114
Bickerton 100, 101, 121
bir entite 78, 107

- bizatihî ad 54, 67, 68, 70, 71, 85,
109, 110
Bronkhorst 52, 121

C

- cevher 68, 71
Chomsky 99, 100, 121
Cicero 24
cins 26, 28, 36, 106

D

- David Sedley 51
Descartes 99
dialektikê methodos 38, 122
Dil felsefesi 13, 15, 17, 20, 59, 91
doğalcılık 83

doxaston 40
 duyulur olan 31
 duyulur şey 33, 34, 35, 37, 38,
 76, 88, 92, 93, 106, 107,
 118, 119

E

Eco 97, 122
 Eidos 24, 25
 eikones 39, 40
 epistêmê 38, 76, 88, 106, 122
 Ernst Cassirer 17

F

Fârâbî 61, 68, 114, 122
 fikrî bir ebe 49
 form 24, 25, 69, 70, 85, 107

G

genel ad 28, 29, 36, 76, 77, 106
 gnôston 40
 gönderge 60
 grammatika 87, 93
 Guénon 19, 31, 32, 53, 122

H

Heraklit 18, 19
 Hermogenes 48, 49, 50, 70, 83,
 84, 85, 86, 108
 Herodotos 25
 Hippokrates 25

İ

İbn Haldûn 114
 İbn Hazm 101, 102
 İbn Sînâ 32, 62, 114
 idea 24, 25, 28, 29, 30, 33, 37, 38,
 77, 85, 106
 ilim 115
 İmam Gazali 61, 113
 inbâ 115
 intelligence 18
 İsgoci 36

K

kategori 32, 36, 106
 kavram 30, 37, 78, 79, 107
 kelime 18, 19, 25, 38
 Kindî 32, 62
 Kratylos 13, 23, 37, 43, 45, 47,
 48, 49, 50, 51, 52, 53,
 54, 55, 62, 67, 68, 69,
 70, 71, 83, 84, 85, 86,
 87, 92, 98, 99, 102, 105,
 106, 108, 109, 122

L

Leibniz 92
 Locke 33, 60, 61, 77, 78, 92, 106,
 122
 Logos 18

M

Meşşai 32

mevcudiyet 26, 27, 40
 mitolojik 17, 18, 19
 mutlak varlık 32
 mütealller 32

N

nous 39

O

Ockham'ın usturası 78

P

Parmenides 30, 36, 37, 39
 Phaedrus 88, 122
 Platon 13, 17, 20, 23, 24, 25, 26,
 27, 28, 30, 31, 32, 33,
 36, 37, 38, 39, 43, 49,
 51, 53, 59, 62, 63, 67,
 71, 75, 76, 77, 78, 79,
 83, 84, 85, 86, 87, 88,
 91, 93, 97, 98, 102, 105,
 106, 107, 108, 109, 110,
 118, 121, 122
 Politeia 28, 29, 37, 38, 39, 40, 41,
 42, 43, 71, 77, 88, 106,
 122
 Porphyrios 36

R

Ross 25, 26, 27, 28, 123

S

saphēneia 39, 40
 Saussure 59, 60, 78, 79, 86, 97,
 107, 123
 Sokrates 24, 25, 30, 33, 34, 35,
 39, 40, 41, 47, 48, 49,
 50, 51, 53, 54, 55, 68,
 69, 70, 71, 75, 77, 84,
 85, 91, 92, 98, 108
 Sözel imge 78, 107
 Sühreverdî 36

Ş

Şeyhü'l Ekber Muhyiddin İb-
 nü'l-Arabî 36, 115

T

tabula rasa 33, 92
 tikel 27, 31
 tümel 28, 30, 31, 32, 33, 36, 76,
 77, 106

U

uzlaşmacılık 83

V

varlık ve bilgi 13, 19, 20, 23, 24,
 62, 76, 83, 88, 91, 93,
 105